

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

за освітньо-професійною програмою «Пожежна безпека»
циклу професійної вибіркової підготовки
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 26 «Цивільна безпека»
спеціальності 261 «Пожежна безпека»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 27.08.2024 № 2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Психологія діяльності в особливих умовах»

2024 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Психологія діяльності в особливих умовах» призначена для вивчення здобувачами спеціальності 261 «Пожежна безпека» психологічних особливостей професійної діяльності персоналу ДСНС України, ознайомлення із психологічними засадами збереження та підтримки професійної надійності в екстремальних умовах.

Опанування дисципліною сприятиме засвоєнню здобувачами системи основних понять психології діяльності в особливих умовах, розвитку їх здатності до самостійного оволодіння психологічними знаннями, формуванню навичок творчого мислення та здатності до професійного саморозвитку. Окрім того, дозволить ефективно здійснювати функційні обов'язки та долати професійні труднощі.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Фомич Микола Володимирович, начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту, кандидат психологічних наук, доцент
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 246. Номер телефону: 097 677 68 14
E-mail	mykola.fomych@chipb.org.in
Наукові інтереси	Стосуються проблематики психологічного забезпечення професійної діяльності, розвитку професійних компетенцій, психологічного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності; досвід проектної роботи.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат психологічних наук за спеціальністю 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах». Автор та співавтор 4 колективних монографій, понад 70 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях, в тому числі періодичних наукових виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Scopus та Index Copernicus International.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується за адресою: <http://rozklad.nuczu.edu.ua>.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другий та четвертий вівторок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Полягає у формуванні в здобувачів вищої освіти психологічної готовності до професійної діяльності в особливих та екстремальних умовах.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Вибіркова професійна	
Навчальний рік	2024-2025	
Семестр	6-й	6-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	3	5
загальна кількість годин	90	150
кількість модулів	1	2
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції	20	8
семінарські, практичні	24	2
самостійна робота (годин)	46	140
індивідуальні завдання	-	курсова робота
Форма підсумкового контролю	залік	

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: філософія; організація робіт у непридатному для дихання середовищі; основи спеціальної та військової підготовки.

Постреквізити: психологія професійної діяльності; пожежна тактика; організація служби і підготовки; стажування.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Пожежна безпека» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Керувати проведенням робіт з рятування та евакуювання людей, оперативного розгортання сил та засобів; діями з гасіння пожежі; згортанням сил і засобів та поверненням до місця постійної дислокації.	ПРН 17
Застосовувати невербальні методи спілкування; здійснювати пошук нової інформації; навчати працівників об'єкту і населення з питань забезпечення пожежної безпеки; проводити заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців ін формацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.	ПРН 22
Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.	ПРН 24

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Навички міжособистісної взаємодії	ЗК 7
Здатність працювати як в команді, так і автономно	ЗК 8
Здатність до організації та проведення аварійно-рятувальних робіт при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	ПК 31
Здатність організовувати та проводити заняття, навчання з особовим складом чергових караулів підрозділу	ПК 39

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. «ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ»

Змістовий модуль 1. Психологічні особливості професійної діяльності персоналу ДСНС України

Тема №1. Теоретичні засади діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 1, 2, 6, 7. Доп.: 3, 8, 9, 20].

Тема №2. Психологічні особливості професійної діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 1-3, 6, 10. Доп.: 1, 6, 8-10, 13-15, 20].

Тема №3. Психологічні наслідки діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 1-5, 10. Доп.: 1, 4, 6, 9, 12, 15-17].

Змістовий модуль 2. Психологічна підготовка персоналу ДСНС України

Тема №4. Особливості психологічної підготовки персоналу ДСНС України

Література: [Баз.: 1-3, 6, 7. Доп.: 3, 7, 9, 11, 14].

Тема №5. Технології психологічної підготовки персоналу ДСНС України до діяльності в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 1-3, 6, 7. Доп.: 3, 5, 7, 9, 11, 14, 18].

Змістовий модуль 3. Психологічні основи збереження та підтримки професійної надійності персоналу ДСНС України

Тема №6. Психологічні засади безпеки праці персоналу ДСНС України в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 1, 3, 6, 9. Доп.: 6, 8-10, 13-16].

Тема №7. Психологічні особливості поведінки людей в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 2, 5, 8. Доп.: 2, 7, 9, 12, 17].

Тема №8. Екстрена психологічна допомога в екстремальних умовах

Література: [Баз.: 1, 2, 5, 8, 10. Доп.: 1-3, 7, 9, 12, 17, 19].

Тема №9. Особливості надання екстреної психологічної допомоги в залежності від типу психологічної реакції на екстремальну ситуацію.

Література: [Баз.: 2, 5, 8, 10. Доп.: 1, 2, 6, 9, 12, 16-19].

Підсумкова модульна робота

Залік

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні заняття	самостійна робота*	Поточний контроль	
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ					
Змістовий модуль 1. Психологічні особливості професійної діяльності персоналу ДСНС України					
Тема №1. Теоретичні засади діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №2. Психологічні особливості професійної діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №3. Психологічні наслідки діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	27	6	6	15	-
Змістовий модуль 2. Психологічна підготовка персоналу ДСНС України					
Тема №4. Особливості психологічної підготовки персоналу ДСНС України	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема № 5. Технології психологічної підготовки персоналу ДСНС України до діяльності в екстремальних умовах	13	4	4	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання, практичні завдання СПП
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	22	6	6	10	-
Змістовий модуль 3. Психологічні основи збереження та підтримки професійної надійності персоналу ДСНС України					
Тема №6. Психологічні засади безпеки праці персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №7. Психологічні особливості поведінки людей в екстремальних умовах	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №8. Екстрена психологічна допомога в екстремальних умовах	9	2	2	5	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №9. Особливості надання екстреної психологічної допомоги в залежності від типу психологічної реакції на екстремальну ситуацію	10	2	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання

<i>Разом за змістовим модулем 3.</i>	37	8	8	21	-
Підсумкова модульна робота	2	-	2	-	-
Залік	2	-	2	-	-
ВСЬОГО	90	20	24	46	-

Назви змістових модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні заняття	самостійна робота*	Поточний контроль	
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ					
Змістовий модуль 1. Психологічні особливості професійної діяльності персоналу ДСНС України					
Тема №1. Теоретичні засади діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	13	-	-	13	індивідуальні завдання
Тема №2. Психологічні особливості професійної діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	13	2	-	11	індивідуальні завдання
Тема №3. Психологічні наслідки діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	13	-	-	13	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	39	2	-	37	-
Змістовий модуль 2. Психологічна підготовка персоналу ДСНС України					
Тема №4. Особливості психологічної підготовки персоналу ДСНС України	13	-	-	13	індивідуальні завдання
Тема № 5. Технології психологічної підготовки персоналу ДСНС України до діяльності в екстремальних умовах	14	2	-	12	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	27	2	-	25	-
Змістовий модуль 3. Психологічні основи збереження та підтримки професійної надійності персоналу ДСНС України					
Тема №6. Психологічні засади безпеки праці персоналу ДСНС України в екстремальних умовах	13	-	-	13	індивідуальні завдання
Тема №7. Психологічні особливості поведінки людей в екстремальних умовах	13	2	-	11	індивідуальні завдання
Тема №8. Екстрена психологічна допомога в екстремальних умовах	13	-	-	13	індивідуальні завдання
Тема №9. Особливості надання екстреної психологічної допомоги в залежності від типу психологічної реакції на екстремальну ситуацію	13	2	-	11	індивідуальні завдання

<i>Разом за змістовим модулем 3.</i>	52	4	-	48	-
Залік	2	-	2	-	захист індивідуальних завдань
Разом за модуль 1	120	8	2	110	-
МОДУЛЬ 2. КУРСОВА РОБОТА					
Змістовий модуль 4. Виконання та захист курсової роботи					
Тема КР 1. Розробка завдання на курсову роботу	2	-	-	2	індивідуальні завдання
Тема КР 2. Виконання курсової роботи	26	-	-	26	індивідуальні завдання
Тема КР 3. Захист курсової роботи	2	-	-	2	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 4.</i>	30	-	-	30	-
Разом за модуль 2	30	-	-	30	-
ВСЬОГО	150	8	2	140	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія діяльності в особливих умовах».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

Для здобувачів заочної форми навчання передбачено окремий вид індивідуальних завдань – курсова робота, вимоги та тематика щодо виконання якої наведено у методичних вказівках до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Психологія діяльності в особливих умовах».

1. Проблема екстремальності у сучасній психологічній науці.
2. Екстремальні ситуації у житті та діяльності людини.
3. Війна як екстремальна ситуація.
4. Класифікація та характеристика екстремальних ситуацій воєнного характеру.

5. Професіографічний опис основних видів діяльності персоналу ДСНС України.
6. Паспорт професії та професійно важливі якості персоналу ДСНС України.
7. Психологічні особливості формування патріотизму у персоналу ДСНС України.
8. Визначення професійної придатності персоналу ДСНС України.
9. Вплив екстремальних умов професійної діяльності на психіку та здоров'я пожежних-рятувальників.
10. Стереотипні форми поведінки персоналу ДСНС України в умовах екстремальної ситуації.
11. Психологічні особливості формування психологічної готовності персоналу ДСНС України до проведення оперативних дій в умовах воєнного стану.
12. Психологічні складові екстремальної надійності персоналу ДСНС України в умовах обстрілів.
13. Засоби наочності та їхня роль в психологічній підготовці персоналу ДСНС України.
14. Особливості психологічної підготовки керівника гасіння пожежі.
15. Особливості психологічної підготовки газодимозахисника.
16. Особливості психологічної підготовки диспетчера.
17. Шляхи та засоби збереження, підтримки та відновлення працездатності персоналу ДСНС України в постекстремальний період.
18. Фізичне виховання і спорт у подоланні негативних наслідків бойового стресу у персоналу ДСНС України.
19. Психопрофілактика стресу в професійній діяльності персоналу ДСНС України.
20. Фактори, що впливають на формування стратегій стрес-долаючої поведінки персоналу ДСНС України.
21. Основні соціально-психологічні детермінанти впливу на психічне здоров'я персоналу ДСНС України.
22. Психологічний аналіз змісту положень нормативно-правових актів щодо їх впливу на психічне здоров'я персоналу ДСНС України.
23. Місце та роль начальника в збереженні здоров'я персоналу ДСНС України.
24. Вплив війни на психічне здоров'я персоналу ДСНС України.
25. Соціально-психологічна допомога персоналу ДСНС України, які пережили полон.
26. Індивідуальна захищеність в системі безпеки праці персоналу ДСНС України.
27. Авторитетність і лідерство у колективі караулу ОРСЦЗ ДСНС України.
28. Роль індивідуально-психологічних властивостей у забезпеченні безпеки персоналу ДСНС України.

29. Вплив алкоголю на морально-психологічний стан підрозділу ОРСЦЗ ДСНС України.

30. Мотиви вживання алкоголю та наркотичних речовин серед персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

31. Особливості комунікативної підтримки персоналу ДСНС України в екстремальних умовах.

32. Саморегуляція як засіб управління психічним станом працівника ДСНС України в екстремальних умовах.

33. Особливості психологічної роботи з панічним натовпом в умовах воєнних дій.

34. Особливості поведінки людей на пожежі.

35. Проблеми наставництва в підрозділах ДСНС України.

36. Адаптивні можливості працівників ДСНС в умовах постійних обстрілів.

37. Особистісні чинники, що визначають процес вибору професії рятувальника.

38. Особливості професійної діяльності пожежних-рятувальників в умовах воєнного стану.

39. Специфіка діяльності фахівців піротехнічних підрозділів під час війни.

40. Діяльність психологів ДСНС України в умовах збройної агресії.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчання заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– науково-дослідна робота;

– самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань на психолого-тренувальному комплексі, участь у тактико-спеціальних навчаннях.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

Таблиця відповідності 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань на смузі психологічної підготовки та навчально-тренувальному комплексі, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи, заліку, курсової роботи (для здобувачів заочної форми навчання).

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі денної форми навчання, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять
Модуль 1	I. Поточний контроль			
	Лекції	10	0	0
	Семінари, (практичні заняття)	10-1	9*5	45
	Індивідуальні завдання	-	30	30
	II. Підсумковий контроль			
	ПМР	1	25	25
Залік	1	0	0	
Разом за модуль 1				100

Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять
Модуль 1	I. Поточний контроль			
	Лекції	10	0	0
	Індивідуальні завдання	-	75	75
	II. Підсумковий контроль			
	ПМР	1	25	25
Залік	1	0	0	
Разом за модуль 1				100
Модуль 2	I. Підсумковий контроль			
	Курсова робота	-	100	100
Разом за модуль 2				100

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть на рахуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

4 бали – завдання виконане, відповідь вірна, але обґрунтування відповіді недостатнє.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно визначати та аналізувати психічні явища, надавати рекомендації та підбирати тактики психологічного впливу; форми та методи психологічної підготовки тощо, вміння їх застосовувати на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється шляхом проведення письмової контрольної роботи у межах залікового модулю дисципліни. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з десяти тестових завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 25 балів. Тестові завдання: вага одного правильно вирішеного тестового завдання становить 1 бал, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх тестових завдань становить 10 балів. Ситуаційне завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 15 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (5 балів), самостійність її вирішення (5 балів) та творчий підхід (5 балів).

Зміст контрольних завдань та критерії їх оцінювання для здобувачів заочної форми навчання наведено у методичних вказівках щодо виконання контрольної роботи з дисципліни «Психологія діяльності в особливих умовах».

Підсумковим контролем успішності з дисципліни є залік, який полягає в накопичувальній оцінці в балах із засвоєння здобувачами навчального матеріалу дисципліни на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань, різних видів навчальних робіт на практичних заняттях, визначених робочою програмою.

Складання заліку здобувачами заочної форми навчання відбувається у формі захисту, виконаних ними самостійно індивідуальних завдань, виконання підсумкової контрольної роботи та виставлення підсумкових балів за навчальну дисципліну.

Окремим видом підсумкового контролю здобувачів заочної форми навчання є курсова робота, яка виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Зміст завдань та вимоги до виконання курсової роботи наведено у методичних вказівках до виконання курсової роботи з дисципліни «Психологія діяльності в особливих умовах».

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі у формі курсової роботи (оцінюється від 0 до 100 балів).

Оформлення курсової роботи (від 0 до 10 балів): якість технічного оформлення курсової роботи, володіння стилем наукового викладу – до 5 балів; дотримання структури курсової роботи та правильність оформлення бібліографічного опису літературних джерел – до 5 балів.

Зміст курсової роботи (від 0 до 60 балів): відповідність змісту курсової роботи її назві, поставленій меті і завданням – до 10 балів; правильність визначення і оформлення методологічного апарату дослідження – до 10 балів; всебічність та глибина аналізу літературних джерел – до 10 балів; якість інтерпретації та аналізу отриманих результатів дослідження – до 10 балів; наявність пропозицій і практичних рекомендацій – до 10 балів; ступінь самостійності проведеного дослідження – до 10 балів.

Захист курсової роботи (від 0 до 30 балів): якість змісту доповіді, дотримання регламенту – до 10 балів; відповідність змісту доповіді та її якість – до 10 балів; правильність, повнота та аргументованість відповіді на запитання – до 10 балів.

Примітка:

1) максимальний бал за кожним критерієм оцінювання ставиться у випадку, якщо встановлено повну відповідність даного критерію курсової роботи чи процедури захисту відповідним вимогам.

2) нуль балів ставиться у випадку повного невиконання вимог до даного критерію у курсовій роботі чи процедурі захисту або встановлення фактів академічної недоброчесності;

3) проміжний бал ставиться тоді, якщо вимоги виконано частково або з помилками;

4) у випадку наявності грубих помилок, наприклад, відсутності самостійних висновків, порушень процедури дослідження чи обробки даних, відсутності аргументованих відповідей на запитання членів комісії кількість балів за відповідним критерієм може бути знижена на третину.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань залежать від форми виконання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно випливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі

організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до модульного контролю знань

1. Охарактеризувати предмет та завдання психології діяльності в особливих умовах.
2. Розкрити обсяг та зміст основних понять, що використовуються в законодавстві України для відображення та опису ризиконебезпечних ситуацій у діяльності персоналу ДСНС України.
3. Представити класифікацію надзвичайних ситуацій.
4. Навести психологічну класифікацію екстремальних ситуацій.
5. Проаналізувати психолого-педагогічні типи екстремальних ситуацій у діяльності персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.
6. Охарактеризувати війну як екстремальну ситуацію.
7. Диференціювати та провести феноменологічний аналіз понять «типові умови діяльності», «особливі умови діяльності», «екстремальні умови діяльності».
8. Дати характеристику професійним вимогам персоналу ДСНС України.
9. Визначити роль професійно важливих якостей у забезпеченні безпомилкової діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах.
10. Пояснити специфіку діяльності персоналу ДСНС України в екстремальних умовах воєнного стану.
11. Виокремити основні групи факторів, що мають сильний вплив на персонал ДСНС України в екстремальних умовах воєнного стану.
12. Охарактеризувати основні психічні стани працівників ДСНС України в екстремальних умовах воєнного стану.
13. Охарактеризувати основні психічні реакції, що виникають у персоналу ДСНС України в екстремальних умовах воєнного стану.
14. Проаналізувати позитивні особистісні наслідки екстремальних перевантажень.
15. Проаналізувати негативні особистісні наслідки екстремальних перевантажень.
16. Розкрити обсяг і зміст поняття «стрес» та визначити його роль у житті людини.
17. Пояснити суб'єктивну значущість стресогенності екстремальних ситуацій.
18. Проаналізувати модель професійного стресу працівника ДСНС України.
19. Розкрити сутність та зміст психологічної підготовки персоналу ДСНС України до екстремальної діяльності в умовах воєнного стану.
20. Охарактеризувати види психологічної підготовки персоналу ДСНС України до екстремальної діяльності в умовах воєнного стану.
21. Дати характеристику вимог до психологічної підготовки персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.
22. Розкрити організаційні форми психологічної підготовки персоналу ДСНС України до екстремальної діяльності в умовах воєнного стану.

23. Охарактеризувати навчальні засоби психологічної підготовки персоналу ДСНС України.

24. Розкрити психологічні технології розвитку професійно важливих якостей персоналу ДСНС України.

25. Охарактеризувати прийоми моделювання психологічних факторів професійної діяльності персоналу ДСНС України.

26. Розкрити обсяг і зміст поняття «психічне здоров'я персоналу ДСНС України».

27. Дати характеристику особливостям психічного здоров'я персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

28. Визначити та проаналізувати суб'єктів впливу на психічне здоров'я персоналу ДСНС України.

29. Дати рекомендації щодо збереження психічного здоров'я персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

30. Охарактеризувати психологічні засади безпеки праці персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

31. Визначити фактори безпеки праці та представити їхній взаємозв'язок.

32. Проаналізувати соціально-психологічні причини травматизму і загибелі персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

33. З'ясувати основні фактори травмування та загибелі персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

34. Проаналізувати типові травмонебезпечні ситуацій у діяльності персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

35. Дати характеристику психологічним засобам підвищення безпечної поведінки персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

36. Розкрити обсяг і зміст поняття «екстрена психологічна допомога».

37. Охарактеризувати специфіку екстреної психологічної допомоги при руховому збудженні.

38. Розкрити особливості надання екстреної психологічної допомоги при апатії.

39. Пояснити тактику надання екстреної психологічної допомоги при виникненні страху.

40. Розкрити специфіку екстреної психологічної допомоги при ступорі.

41. Охарактеризувати особливості надання екстреної психологічної допомоги при агресії.

42. Проаналізувати тактику надання екстреної психологічної допомоги при істерії.

43. Визначити особливості психологічного реагування постраждалих на надзвичайні ситуації.

44. Проаналізувати поведінкові реакції постраждалих в надзвичайних ситуаціях в умовах воєнних дій.

45. Охарактеризувати особливості поведінки людей на пожежі.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

18. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану: навчальний посібник / за ред. М. Ковалю. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 308 с.

2. Екстремальна психологія : підручник / за ред. О.В. Тімченка. К. : ТОВ «Август трейд», 2007. 502 с.

3. Кришталь М.А. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України : навч. посіб. Черкаси : Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, 2011. 226 с.

4. Приходько І.І., Колесніченко О.С., Тімченко О.В. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. Харків : НА НГУ, 2016. 571 с.

5. Протоколи надання психологічної підтримки та допомоги персоналу ДСНС та членам їх сімей: посібник / Кердивар В.В., Овсяннікова Я.О., Перелигіна Л.А., Платонов В.М., Похілько Д.С. Харків: Факт, 2024. 154 с.

6. Психологія діяльності в особливих умовах : навч. посіб. / за заг. ред. проф. М.А. Кришталь. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2021. 120 с.

7. Психологія праці в звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 652 с.

8. Оніщенко Н.В. Екстрена психологічна допомога в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Харків : Право, 2014. 584 с.

9. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій. Київ : КНТ. 3-тє видання, 2024. 712 с.

10. Фомич М.В., Кришталь М.А., Мохнар Л.І., Дячкова О.М., Чередниченко Т.В. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія. Черкаси: видавець Вовчок О.Ю., 2023. 198 с.

Допоміжна література

1. Довбій Т.Ю., Лебедева С.Ю., Попов В.М. Професійна самотність та її корекція у рятувальників ДСНС України : монографія. Харків : НУЦЗУ, 2015. 164 с.

2. Збереження психічного здоров'я населення України в умовах війни: навч. посіб. / Н.Г. Іванова, Б.В. Михайлов, В.Д. Мішиєв та ін. Київ : НА СБУ, НУ ОЗУ ім. П.Л. Шупика, 7БЦ, 2024. 212 с.

3. Кодекс цивільного захисту України : закон України, 02.10.2012, № 5403-VI. URL: <http://surl.li/fiasab>.

4. Корольчук М. С., Корольчук В.М., Кулаженко А.І. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів : монографія / за ред. М.С. Корольчука. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 276 с.

5. Малхазов О.Р. Розвиток емоційної стійкості в осіб, що переживають наслідки травматичних подій : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 215 с.

6. Миронець С.М., Тімченко О.В. Негативні психічні стани рятувальників в умовах надзвичайної ситуації : монографія. Київ : Консультант, 2008. 232 с.

7. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://cutt.ly/ITk0vqW>.

8. Наказ МВС України від 26.04.2018 № 340 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж». URL : <http://surl.li/uzgowc>.

9. Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту : колективна монографія / за ред. Р. Мугаверо, В. Андропова та М. Кустова. Харків-Рим. 2023. 238 с.

10. Оніщенко Н.В., Платонов В.М. Професіографічний аналіз діяльності піротехнічних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій: монографія. Харків: ФОП Панов А. М., 2024. 144 с.

11. Психологічна підготовка військовослужбовців ЗСУ до перебування в умовах різкої зміни бойової обстановки та умовах примусової ізоляції: метод.реком. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 108 с.

12. Психолого-корекційний практикум травм війни : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 396 с.

13. Приходько Ю.О., Перелигіна Л.А. Психологічні чинники успішності професійної діяльності пожежних-рятувальників МНС України: монографія. Харків : НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2012. 216 с.

14. Приходько І.І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: монографія. Харків : Акад. ВВ. МВС України, 2013. 745 с.

15. Соціально-психологічні детермінанти помилкових дій у професійній діяльності фахівців водозахисних формувань аварійно-рятувальних підрозділів МНС України : монографія. Харків : УЦЗУ, 2009. 216 с.

16. Світлична Н.О., Перелигіна Л.А., Афанасьєва Н.Є. Соціально-психологічні чинники збереження психологічного здоров'я працівників ДСНС : монографія. Харків : ХНАДУ, 2016. 296 с.

17. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту : монографія. Дніпро : Акцент ПП, 2019. 324 с.

18. Теорія і практика управління страхом в умовах бойових дій: методичний посібник. Київ : ЦУЛ, 2023. 92 с.

19. Титаренко Т.М. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій. Київ : КНТ, 2023. 218 с.

20. Фомич М.В., Кришталь М.А., Теслюк П.В. Психологічні особливості розвитку професійно важливих якостей начальників караулів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту : монографія. Черкаси: видавець Ю. Чабаненко, 2014. 166 с.

Інформаційні ресурси

1. Екстремальна психологія : підручник / за ред. О.В. Тімченка. Київ : ТОВ «Август трейд», 2007. 502 с. URL: <http://surl.li/kjpdv>.

2. Кодекс цивільного захисту України : закон України, 02.10.2012 р., № 5403-VI. URL: <http://surl.li/fiacab>.

3. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://cutt.ly/ITk0vqW>.

4. Миронець С.М. Психологія діяльності міжнародних гуманітарних місій: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 712 с. URL: <http://surl.li/kjfwz>.

5. Приходько І.І., Колесніченко О.С., Тімченко О.В. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. Харків. : НА НГУ, 2016. 571 с. URL: <http://surl.li/lfynz>.

Розробник:

начальник кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат психологічних наук, доцент

Микола ФОМИЧ